

ПАВЛО ПАВЛОВИЧ КІШ. ПАМ'ЯТІ ВЧИТЕЛЯ

В 2011 році виповнюється 80 років від дня народження основоположника наукового напрямку кафедри аналітичної хімії Ужгородського національного університету, відомого вченого, педагога, організатора науки, професора Павла Павловича Кіша. Павло Павлович увійшов в історію розвитку аналітичної хімії не лише на теренах України. Це особистість, людина, про яку пам'ятають, згадують не лише на кафедрі, але й далеко за її межами, передусім в Україні та інших країнах колишнього Радянського Союзу.

П.П.Кіш народився 19 серпня 1931 р. в м.Виноградіві Закарпатської області. Після закінчення середньої школи вступив на хімічний факультет Ужгородського державного університету, по закінченні якого в 1954 році працював вчителем, а потім заступником директора школи у м. Виноградіві. Але потяг до науки, до наукових досліджень нестримно дає про себе знати, і в 1959 р. він вступає в аспірантуру

Київського університету ім. Тараса Шевченка. Його дисертаційною роботою керує відомий вчений в галузі аналітичної хімії - академік А.К.Бабко. За три роки навчання в аспірантурі П.П.Кіш виконує і в 1962 р. успішно захищає кандидатську дисертацію в галузі розробки фотометричних методів визначення індію.

Після захисту кандидатської дисертації П.П.Кіш незмінно працює в Ужгородському університеті: спочатку на посаді доцента, а потім професора, завідуючого кафедрою аналітичної хімії (1965-1971, 1980-1992). В ці роки проявляються блискучі здібності П.П.Кіша як організатора науки. Ним формується новий науковий напрямок - розробка екстракційно-спектрофотометричних методів визначення елементів з використанням основних барвників, який і до тепер успішно розвивається на кафедрі аналітичної хімії Ужгородського університету. Ця ідея

знаходить одноступінь, на кафедрі з'являються перші аспіранти. Роботи, виконані на кафедрі аналітичної хімії Ужгородського університету, публікуються у провідних фахових журналах. Новий науковий напрямок підтримують всесвітньо відомі вчені - академіки І.П.Алімарін, Ю.О.Золотов, А.К.Бабко, А.Т.Пилипенко. Не випадково в Ужгороді починають проводитись засідання координаційних Рад з аналітичної хімії. Починаючи з 1978 року, П.П.Кіш є незмінним членом Наукових Рад АН СРСР та АН УРСР з аналітичної хімії, членом редколегії "Українського хімічного журналу".

В 1977 р. П.П.Кіш успішно захищає в Інституті геохімії та аналітичної хімії АН СРСР докторську дисертацію "Екстракційно-фотометричні методи визначення мікрокількостей елементів з використанням основних барвників". З середини 60-тих років співробітниками кафедри аналітичної хімії УжДУ під керівництвом проф. П.П.Кіша проведено ряд наукових досліджень з теорії утворення і екстракції іонних асоціатів з основними барвниками. Встановлені загальні закономірності впливу кислотності середовища, природи галогенід-іону, металу, природи і будови основного барвника і розчинника на екстракцію. Вивчено кінетику екстракції і взаємний вплив елементів при екстракції основними барвниками, виявлені причини і характер впливу різних факторів на ступінь екстракції різних елементів.

На основі цих досліджень були сформульовані основні положення теорії екстракції основними барвниками, які були використані при розробці методів визначення різних елементів. Саме ці дослідження закріпили пріоритет на теренах СРСР Ужгородської наукової школи аналітичної хімії. В цей період під його керівництвом І.І.Зимомря досліджував екстракцію основними барвниками тіоціанатних комплексів цинку, Ю.К. Онищенко розробив нові методи екстракційно- фотометричного визначення стибію з використанням основних барвників. І.П. Погойда досліджував екстракцію індію у вигляді комплексів з галогенід-йонами і основними барвниками, С.Г. Кременева – екстракцію барвниками комплексів талію і телуру, Г.М.Вітенко – ртуті, С.М.Задорожна – золота,

Й.С.Балог – кадмію, Я.Р.Базель – свинцю. Під керівництвом Павла Павловича Кіша починали свої наукові дослідження й інші науковці, зокрема, І.І.Желтвай, О.Г.Воронич, В.А.Андрух, Я.І.Студеняк. І.М.Мага. Всі вони успішно захистили кандидатські дисертації. в кращих наукових центрах СРСР (Москва, Київ, Дніпропетровськ, Харків та ін.). Його учнями вважають себе також кандидати хімічних наук Кормош Ж.О., Сухарев С.М., Сухарева О.Ю., Молнар Д.І. Безперечно, заслугою Павла Павловича Кіша є те, що Й.С.Балог, С.Ю.Чундак та Я.Р.Базель захистили докторські дисертації, чим доказали перспективність і значимість започаткованої ним наукової тематики.

Учні Павла Павловича Кіша стали відомими науковцями і викладачами, успішно працюють в різних наукових та промислових центрах. Ю.К.Оніщенко довгі роки був проректором з наукової роботи Житомирського педагогічного інституту, І.І.Погойда завідував лабораторією Закарпатського обласного центру стандартизації та метрології, І.М.Мага є завідувачем прикордонної державної контрольно-токсикологічної лабораторії, Ж.О.Кормош – завідувачем кафедри аналітичної хімії Волинського національного університету імені Лесі Українки, І.І.Желтвай – провідним науковим співробітником Фізико-хімічного інституту ім. В.Богатського НАН України, Д.І.Молнар - доцентом Мукачівського технологічного інституту, Р.С.Шкумбатюк – викладачем Львівського сільськогосподарського інституту. Провідними вченими в Угорщині та Словачії стали учні Павла Павловича професор Й.С.Балог (Ніредьгазький коледж, Угорщина) та доцент В.А.Андрух (Кошицький університет ім. П.Й.Шафарика, Словачія). Продовжують розвивати започатковану ним наукову тематику в Ужгородському університеті професори Балог Й.С., Чундак С.Ю. та Базель Я.Р., доценти Студеняк Я.І., Воронич О.Г., Сухарев С.М., Сухарева О.Ю., Мага І.М. Думаю, Павло Павлович був би щиро радий сучасним досягненням кафедри аналітичної хімії Ужгородського національного університету, яка справедливо вважається провідним науковим центром в галузі аналітичної хімії на Україні.

П.П.Кіш на лекції з аналітичної хімії

П.П.Кіш був надзвичайно талановитою і працелюбною людиною. Мало хто може похвалитись такою кількістю наукових публікацій (понад 250) та авторських свідоцтв і патентів (понад 30). Він мав талант об'єднувати людей (іноді різного профілю) для вирішення задуманої наукової проблеми. Тому й не дивно, що співавторами його наукових праць були не лише хіміки, але й фізики, медики, біологи, виробничники, працівники хімічних лабораторій, студенти (Бусев А.И., Пилипенко А.Т., Набиванець Б.Й., Золотов Ю.А., Багреєв Б.В., Спиваков Б.Я., Букович А.М., Монич Е.Е., Шестидесятная Н.Л., Котелянская Л.И., Пицур Ф.Ф., Роман В.Н., Угрин В.П., Гаврилець Е.П., Булеца В.И., Мизун П.Г., Сабов В.А., Стацкевич О.М., Малахова А.А., Михайленко Ф.А., Морейко О.В., Сич Е.Д., Шишкина Т.П., Гафич И.В., Гурзан М.И., Головей В.М., Фатула М.И., Товт С.С., Блюмберг М.Ю., Переш Е.Ю., Цигика В.В., Риган М.Ю., Ликтей Л.И., Ельнова А.И.,

Бабидорич П.И., Гадар С.С., Зикань К.И., Волкова А.И., Квик В.О., Ясенчак С.А., Шпонтак А.Г., Стацкевич О.М., Кушнір Л.М., Мушкало И.Л., Согуляев Ю.А., Петрухина В.М., Гордеева Л.Н., Гарцій В.Ю., Троянов И.А., Папп Ю.З., Андрух В.А., Мирон Л.Г., Ганич О.Н., Согуляев Ю.А., Сливка В.Ю., Плаксиенко И.Л., Янцо Е.А., Власенко В.А., Андреев В.Г., Голомб М.Г., Кикинєши А.А., Сидак Е.И., Потапчук А.М., Богданова А.В., Феєр Я., Ворошилов Ю.В., Шевчук Л.И., Балог Й.С., Базель Я.Р., Воронич О.Г., Студеняк Я.І та ін..).

Не можна не згадати педагогічні таланти Павла Павловича. Його лекції ще й дотепер згадують на кафедрі. Звичайно, передусім за їх професійність, логічність, наповненість, методичну спрямованість. Його вміння навести цікаві приклади, порівняння, своєчасно розвантажити студента жартом чи цікавою фразою стали класичними і дотепер згадуються всіма, хто в свій час слухав його лекції. Він мав якусь особливу вишуканість, його одяг завжди був підібраний з особливою старанністю, навіть елегантністю. Студенти його дуже поважали і любили. Це особливо проявлялось при святкуванні Днів Хіміка, коли він завдяки своїй харизмі був одним з основних персонажів для студентів. Павло Павлович як ніхто вмів захопити уваження студента своєю науковою ідеєю. Студенти любили, поважали і тягнулись до нього. На засідання наукового гуртка приходила ледь не половина студентів курсу. Саме з кращих гуртківців підбирав Павло Павлович своїх аспірантів.

Особливо хочеться сказати про людяність Павла Павловича. Він цікавився особистим життям, проблемами своїх вихованців, завжди прагнув їм допомогти. Не випадково, більшість учнів Павла Павловича успішно захистили кандидатські чи докторські дисертації і знайшли своє місце в житті.

На жаль, важка хвороба настигла Павла Павловича в самий розквіт його талантів і не дала закінчити все намічене. У березні 1992 р. після важкої хвороби Павла Павловича Кіша не стало. Але він назавжди залишив слід в пам'яті колег, учнів, студентів, створений ним Ужгородській науковій школі аналітиків, яка успішно розвивається його учнями.

Павло Павлович Кіш зі студентами та аспірантами кафедри.

Таким ми пам'ятаємо професора Павла Павловича Кіша, таким він залишиться в пам'яті тих, хто його знав, любив і поважав.

Я.Р.Базель